

تکنولوژی آموزشی بستر تفهیم برنامه درسی ملی

دکتر فرخ لقا رئیس دانا

در کلامی فشرده، تکنولوژی آموزشی، ارائه فنون شناخت مسائل آموزشی، فنون طراحی اجرای برنامه‌های متناسب با برنامه‌های آموزشی مسئله‌محور است. برنامه درسی ملی، برنامه‌ای استاندارد-مبناست و چارچوبی از بنیادها، اصول، مفاهیم، روش‌های آموزشی مورد نظر در برنامه را در خلال موضوعات درسی به دست می‌دهد.

برنامه درسی، موضوع مهم و بزرگ آموزش و پرورش است. بنابراین، نقش اساسی تکنولوژی آموزشی در ارتباط با آن، ارائه رهنمونی است برای طراحی و برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌ها در قالب چارچوب‌ها یعنی استانداردهای برنامه در صحنه عمل و در کلاس درس. لازمه هر گونه اجرای درست و بایسته، فهم درست از مسئله مورد نظر، شناخت تمام زوایا و گوشه گوشه‌های موارد هدف‌گذاری شده است. کار سترگ تکنولوژی آموزشی، بسترسازی برای تفهیم مسئله و شناساندن همه زوایا و گوشه گوشه‌های هدف است. اینک که موضوع مهم آموزشی روز ما، برنامه درسی ملی است و چگونگی اجرای کیفی آن در سطح مدارس و کلاس‌های درس ضامن اجرای موفقیت آن است، بسترسازی برای فهم همه ابعاد، زوایا، هدف‌ها و دغدغه‌های آن و شناخت مبانی، اصول و روش‌های مورد نظر، وظیفه‌ای است که این مجله بر عهده خود احساس می‌کند و تلاش دارد برای تفهیم آن برنامه، که لازمه اجرای موفق آن است، بستر شایسته‌ای را فراهم کند. یکی از راه‌های بسترسازی برای تفهیم، توضیح مشروح و تحلیلی از هدف‌ها، مقاصد، روش‌ها و دغدغه‌های کلی بایسته است که باید توسط معلمان به اجرا در آید.

باشند و جزئی جداناپذیر از تمامی مراحل فرایند یاددهی - یادگیری به شمار آورند، در حد گنجایش این سر مقاله، شامل موارد زیر است:

- آموزش، باز کردن درهای دنیای دانش، بینش، نگرش و ارزش به روی دانش‌آموزان و زمینه‌سازی برای امکانات رشد و پیشرفت همه جانبه آن‌هاست و این زمینه‌سازی چیزی نیست مگر برانگیختن عشق و نیاز به یادگیری. امکان هم چیزی نیست جز وسیله‌ای برای افزایش ظرفیت و توانایی بالقوه فرد دانش‌آموز برای دستیابی به دانش، بینش، نگرش و ارزش مورد نظر.

- آموزش «انعطاف‌پذیر» است و با ارائه رشته‌ها و موضوعات گوناگون و متنوع درسی، می‌تواند تفاوت‌های فردی را از نظر استعداد، توانایی، رغبت و نیاز، پوشش دهد.

- تم اصلی و اساسی برنامه، «رشد تفکر و اندیشه‌ورزی» بر اساس تحلیل، واکاوی و پژوهش است و رشد تفکر انتقادی، پرورش روحیه نقادی و جست‌وجوگری، معنایابی یادگیری و حل مسائل به شیوه‌ای منطقی و عقلانی، محور نگه‌دارنده آن است. ایجاد عادت سؤال کردن بر مبنای تفکر و پرسشگری برای روشن شدن

- موضوع و ایجاد تعهد به راه‌یابی حل مسئله، نتیجه دلخواه و مورد انتظار برنامه است.
- ماهیت طبیعی برنامه «کل‌نگری» است. «تربیت» که مجموعه‌ای از آموزش و پرورش است، کل وجودی برنامه آموزشی را تشکیل می‌دهد و برنامه، همه ابعاد رشد دانش آموز شامل ابعاد فیزیکی و جسمانی، روانی و معنوی، ارزشی و اخلاقی و دینی و پیشرفت‌های همه جانبه او شامل پیشرفت فردی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی را مورد توجه قرار می‌دهد. تمرکز و توجه نه تنها به زمینه‌های تحصیلی، بلکه بر تمام زمینه‌های غیرتحصیلی، تجربه‌های تعاملی با محیط اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و دینی، دغدغه‌آمیز است.
  - ماهیت روشی برنامه «تلفیقی» است. شیوه تلفیقی از ماهیت طبیعی کل‌نگری بر می‌آید و بر این اندیشه استوار است که: بایک شیوه همسان نمی‌توان تمام اجزای یک کل پیچیده و گوناگون عیار را رشد و پیشرفت داد. تحقق رشد همه جانبه، مستلزم به‌کارگیری شیوه‌های گوناگون تلفیق به‌نحوی شایسته و بایسته است.
  - غایت برنامه متوجه «مهارت‌آموزی» است. ضمن اهمیت به نقش حافظه در یادگیری، حفظ مطالب بدون تعقل و یادگیری طوطی‌وار، قابل قبول نیست، بلکه بر یادگیری معنادار، اجتماعی و الگویی تأکید می‌شود. مهارت‌آموزی مشتمل است بر آموختن مهارت‌های زندگی (فردی و اجتماعی و کسب منش و شخصیت شایسته زندگی دنیوی و اخروی)، مهارت‌های دانشی (ادراک عمیق از هر مسئله، تحلیل، ترکیب و تولید، قضاوت و ارزشیابی بر اساس معیارهای درست و منطقی، تفکر انتقادی، نقدپذیری، خودراهبری و خودارزیابی بر مبنای معیارهای شایسته و بایسته)، و مهارت‌های محتوایی و موضوعی (در قالب موضوعات درسی در رشته‌های زبان و ادبیات، ریاضیات، علوم انسانی و تجربی، هنر و فنون و حرفه‌آموزی). کسب مهارت‌ها پایه‌های لازم برای آمادگی متکی بر دانش، بینش، نگرش و ارزش برای ورود به عرصه کار در صحنه واقعی زندگی را بنیان می‌نهد.
  - محل اجرای برنامه‌ای این چنین، نه تنها مدرسه و کلاس درس، بلکه اجتماع و تمامی محیط پیرامونی دانش‌آموز است.
  - کارگزار اصلی برنامه درسی «معلم» است. مدیران مدارس، هر یک در حکم یک معلم‌اند. کارگزاران برنامه‌های درسی، ضامن تأمین کیفیت برنامه‌های آموزشی و درسی هستند و پیوسته باید به این نکته اساسی توجه داشته باشند که هیچ برنامه آموزشی هیچ‌گاه کامل نیست و عامل اصلی اصلاح آن معلم است با:
    - توأم کردن پژوهش با کار یاددهی-یادگیری با هدف اصلاح شیوه‌های یاددهی خود و شیوه‌های یادگیری دانش‌آموزان - توأم کردن ارزشیابی برنامه درسی با کار اجرای برنامه و ارائه بازخورد به برنامه‌ریزان درسی و مشخص کردن موردها، زمینه‌ها و مصادیق اصلاح و تغییر.
    - توأم کردن کار ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با یادگیری دانش‌آموز با هدف ترغیب یادگیری معنادار.